

БЪЛГАРСКИ ТУРИЗЪТ

Български туристически съюз
ЦЕНТРАЛЕН СЪВЕТ

Година XV.

Октомври — 1922.

Книга 2.

ПРИДВ. ПЕЧ.

Акварелъ отъ К. Щъркеловъ

БАЮВА ДУПКА (ПИРИНЪ)

ВЪ РИЛА

ПОТОЧЕ

Като дъвойка палава, игриво
лети изъ урви сребърно поточе;
листецъ тукъ дръпне, тамо цвѣте диво,
откърти камъче и запокити.

И бѣга пакъ, и смѣе се, клокочи,
и отдалеко то на равнинитѣ
изпраща шумний си привет. . . О младость,
ти цѣлата си само смѣхъ и радость!

МИНЗУХАРЪ

Син мизухаръ! дѣте на снѣговетѣ,
небесный погледъ въ погледа ти свѣти.

Спрѣлъ до брѣга на прѣспа вѣковѣчна,
ти сѣкашъ въ тайна приказка далечна

си вслушанъ и унесенъ. Или пѣсень
долавя твоя слухъ за близка есень,

за нови бури долу въ равнината —
тревожна пѣсень за смъртта на цвѣтята?

Не! въ тазъ самотность тебе не смущава
шумътъ на глупавата земна врява,

не те докосва лихата тревога
на долни свѣтъ. Въ тозъ мигъ гласа на Бога

ти, може би, долавяшъ и с листчета
мълвишъ молитвата си недозета.

Хр. Ц. Борина.

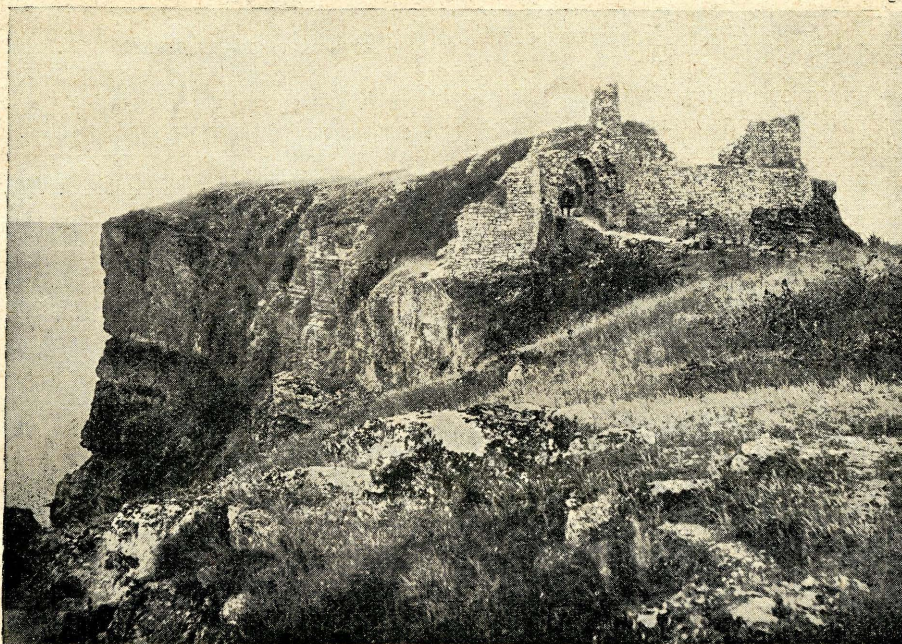
КАЛИАКРА

отъ зап. лейтенантъ Сава Ивановъ.

За носа отъ главата на първото българско царство, който, макаръ че отъ 13 вѣка е билъ български, днесъ — поради каприза на сждбата и стеклитѣ се обстоятелства, главно като послѣдствие отъ вродената у българина незаинтересованостъ къмъ морето — е засѣненъ отъ ромжнския трицвѣтъ, за Добротичевата „Калацера“ — люлката на бившия нашъ воененъ флотъ, за красивия български носъ Калиакра, е думата.

Носъ Калиакра, който при хубаво и ясно врѣме се очертава като бѣлезникава ивица въ синитѣ води на морето по направление на сѣверо-изтокъ отъ Варна, е най-издадениятъ по цѣлото западно черноморско крайбрѣжие и въ сждото врѣме — най-изкусната работа на морскитѣ вълни, най-голѣмото украшение на природата, най-дивното творение на естествениятъ сили — съ една дума — най-великото създание на Твореца по брѣга на Черно море отъ Босфора до Дунава. Той прѣдставлява отъ себе си скалистото тѣсно полуостровче, което се врѣзва на около два километра навжтрѣ въ водитѣ на Черно море. Височината му се измѣрва отъ 60—70 метра надъ морското равнище Склоновѣтъ, които сж червеникави на гледъ, се спускатъ почти отвѣсно на голѣма дълбочина въ морето и сж продупчени отъ множество естествени пещери, които го правятъ още по-необикновенъ, по-величественъ и по-красивъ. Горнята му часть е равна, както и цѣлата висока добруджанска равнина. На края на носа е построенъ още въ 1866 година фаръ, който освѣтява ношно врѣме черноморскитѣ води на около 40 километра разстояние и служи като единъ отъ главнитѣ пунктове, по които се опрѣдѣлятъ мореплавателитѣ, които пхтуватъ отъ Цариградъ къмъ устието на Дунава. Близко около фара той пази остатъцитѣ на една отъ най-запазенитѣ срднѣвѣковни български крѣпости. Гледанъ отъ морето той е приказно красивъ, но отъ самия него се открива още по-красива и очарователна гледка — просторното и необятно за окоето Черно море — ту неподвижно, тъмно-синьо, прѣзъ яситѣ слънчеви лѣтни дни, ту едвамъ подвижно, тъмно-оловено, прѣзъ мрачнитѣ облачни дни или развълнувано, яснозелено, съ бѣли, пѣнясти ивици, страшно, разбѣсняло — въ врѣме на буря.

Носъ Калиакра, поради своето значение и красота, е билъ извѣстенъ още на старитѣ народи. Неговата история е толкова стара, колкото и историята на Черно море, водитѣ на което сж били кръстосвани отъ корабитѣ на най-древнитѣ извѣстни намъ мореплаватели — финикиянитѣ — още въ 28 вѣкъ пр. Хр. Независимо отъ това той е неразривно свързанъ съ нашата история отъ идванието ни на Балканския полуостровъ до нашитѣ дни. Морскитѣ вълни, които съ десетки, даже съ стотици столѣтия го миятъ и ласкаятъ непрѣстанно, сж прѣживѣли заедно съ него всичкитѣ му радостни и скрѣбни дни. До насъ е дошло много малко, но все пакъ то е толкова, че му опрѣдѣля

Крѣпостъта на Калиакра

първо мѣсто изъ между носовѣтъ по цѣлия западенъ брѣгъ на морето.

Гръцкиятъ географъ Страбонъ (63 г. пр. Хр. до 19 г. сл. Хр.) го нарича носъ Тиризисъ и ни разправя за него, че още въ началото на IV вѣкъ пр. Хр. той е билъ укрѣпено мѣсто, дѣто владѣтельтъ на крайморска Тракия, царъ Лисимахъ — единъ отъ наслѣдницитѣ на разпокжсаната Александрова монархия — е криелъ съкровищата си. Римскиятъ географъ Помпоний Мела (писалъ около 44 г. сл. Хр.) го именува носъ Тиристисъ, а неговиятъ съотечественикъ — Флавий Арианъ (около 95 г. до 175 г. сл. Хр.) — го зове носъ Тетрисиада. Отъ III—V вѣкъ той се нарича носъ Акра, а въ врѣмето на царъ Анастасия, въ 514 г. сл. Хр., когато на носа е била построена една отъ главнитѣ

крѣпости на възстаническия воевода Виталианъ, римлянинъ отъ Скития, той е извѣстенъ подъ името Акресъ Кастелумъ. Въ срѣднитѣ вѣкове той се именува вече Кали-Акра (хубавъ, красивъ носъ), което название имало и прѣносно значение, защото морето отъ къмъ западната му страна е било защитено чрѣзъ него отъ господствующитѣ сѣверо-източни вѣтрове и по такъвъ начинъ е служило за убѣжище на корабитѣ. Въ турско врѣме той е билъ извѣстенъ подъ името Килагра, Килгра, Челигра или Геларе. Послѣдното име — Геларе — е най-извѣстното между мѣстното българско население и най-употрѣбяваното въ тия врѣмена. Днесъ той се зове Красивъ носъ (Калиакра).

Съ идването на българитѣ на Балканския полуостровъ носъ Калиакра е падналъ въ български рѣцѣ и отъ тогава до сега той се счита за нераздѣлна частъ отъ нашето отечество. Графъ Амадий Савойски го е прѣвзелъ въ 1366 година. Въ края на послѣдната четвъртъ отъ 14 вѣкъ тамъ е била построена крѣпостъ отъ деспота Добротичъ — владетеля на крайморска България отъ края на второто Българско Царство. Крѣпостъта е била извѣстна подъ името „Калацера“ и заедно съ другитѣ негови крайморски крѣпости — Галата (при Варна), Козякъ (при с. Гйозекенъ) и Емона (на носъ Емине), е пазила България отъ морски нашествия. Въ тия врѣмена „Калацера“ е била най-мощната българска морска крѣпостъ, подъ закрилата на която се е развилъ силенъ български воененъ флотъ, който макаръ да е съществувалъ сравнително кратко врѣме, се е издигналъ на такава висота, че е билъ пѣленъ господаръ на Черно море и е държалъ въ респектъ корабитѣ на велики морски държави, като Генуа, Венеция и Византия. Даже въ 1374 год. българскитѣ военни кораби — гордостъта на Добротича — се явили прѣдъ Трапезундъ, за да направятъ прѣвратъ въ Византия.

Прѣзъ врѣме на турското робство, въ 1444 год., крѣпостъта Калиакра е била прѣвзета съ пристѣпъ отъ едно унгарско отдѣление войници отъ войската на полския кралъ Владиславъ, когато послѣдниятъ е билъ въ походъ къмъ Варна. Впослѣдствие крѣпостъта паднала пакъ въ турски рѣцѣ.

И днесъ още личатъ развалинитѣ на Добротичевата крѣпостъ, която дълги вѣкове наредъ е минавала отъ рѣцѣ въ рѣцѣ. Самиятъ полуостровъ е билъ запазенъ отъ къмъ сушата съ два паралелни рова отъ море до море. Първиятъ ровъ — побликиятъ до сушата — е плиткъ, обрасълъ съ храсталаци и мжно се забѣлзва. На 300-400 метра на югъ отъ него е разположенъ вториятъ ровъ, който е около 7-8 метра широкъ и около два човѣшки боя дълбокъ; отъ вжтрѣшната му страна се издига каменъ зидъ. На около 250 метра задъ втория ровъ, се започва сжшинскитъ носъ, който е само около 500 метра дългъ, при морската повърхнина 50, а на върха 5 метра широкъ. Тукъ именно се намиратъ развалинитѣ на срѣдновѣковната крѣпостъ.

Съ носъ Калиакра, който е занимавалъ умоветѣ на много поколѣния отъ различни народи, сж свързани и множество прѣдания. Тукъ — въ неговитѣ пещери — споредъ вѣрванията на християнитѣ, живѣлъ и билъ погребанъ Св. Никола; турцитѣ пъкъ на сжщото мѣсто сочатъ гроба на тѣхенъ светецъ — Хаджи Баба. И единитѣ и другитѣ го почитатъ като свето мѣсто. Друго едно прѣдание за тоя носъ ни говори така:

При нашествието на турцитѣ въ Калиакренската крѣпостъ се били скрили тамъ 40 моми отъ царски родъ. Когато турцитѣ прѣвзели крѣпостъта и нахлули въ нея, Св. Никола, който криелъ момитѣ, като разбралъ, че нѣма вече никакво спасение, обърналъ се къмъ тѣхъ съ думитѣ: „Спасявайте тѣлата си“, като имъ показалъ съ прѣстъ входа, отъ кждѣто идѣли турцитѣ, — „или вѣрата си“, като имъ посочилъ срѣщуположния изходъ, който водилъ надъ морската бездна. Момитѣ прѣдпочели да спасятъ вѣрата си, нахвърляли се въ морето и се издавили. Споредъ това прѣдание крѣпостъта била наречена „Кжрк-кжс-калеси“ (40-мина крѣпостъ). И до сега тя е извѣстна на населението подъ това име.

Произхождатъ на тия прѣдания вѣроятно води началото си отъ факта, че старото градище и пещеритѣ на Калиакра не веднажъ сж служили като скривалище на мѣстното население, когато сж били вършени грабежи, убийства и звѣрства въ околността. Пещеритѣ сж на брой около 20. Понеже тѣ сж доста широки и дълбоки, тѣ и днесъ даже служатъ на околното население като овчарски кошари.

Носъ Калиакра, на който е отдѣлено особно мѣсто въ историята на родното ни Черно море, който е една рѣдка особеностъ по нашия брѣгъ споредъ строежа и красотата си, има и своитѣ особености въ фаунистично отношение. Тукъ близкитѣ до морето пещери и подаващитѣ се изъ него скали сж свѣрталище на интереснитѣ риби, наречени Морски мечки. Това е единственото мѣсто, кждѣто могатъ да се срѣщнатъ тия животни въ цѣлата сѣверо-западна частъ на Черно море. Тамъ често може да се наблюдава, какъ тия черноморски тюлени се припичатъ на слънцето, какъ си играятъ или се боричкатъ помежду си. Морската мечка е една отъ най-голѣмитѣ риби въ Черно море; тя е отъ рода на млѣкопитающитѣ — сѣмейството на тюленитѣ. Различаватъ два вида отъ тѣхъ: *Mompachus albiventer* и *Phoca vitulina* (Фока); на крайбрѣжното население тѣ сж извѣстни подъ името фока или тюлень, но най-употрѣбяемото название у всички крайбрѣжни народи на Черно море е — „Морска мечка“. По нашия брѣгъ морскитѣ мечки се срѣщатъ още покрай скалитѣ на Месемврия и носъ Зейтинъ. На по-голѣми стада тѣ се срѣщатъ покрай Анадолския брѣгъ. По сѣверния брѣгъ на Черно море морскитѣ мечки отдавна сж изчезнали и сега не се срѣщатъ.

Носъ Калиакра съ своето минало, особеност и красота, съ своитѣ паметници и древно величие е привличалъ и ще привлича много чужди пжтешественици. Въ всѣки случай до сега още никой не е можалъ да опише напълно неговата приказна красота. Толкова е той неописуемо интересенъ,

хубавъ и красивъ. Посетете го, когато ви падне случай и ще останете възхитени отъ него — нѣма да съжалявате за изгубеното врѣме. Той е една рѣдкостъ отъ източния край на нашето отечество, открадната съ виртуозността на апашъ отъ нашитѣ сѣверни съсъди.

НА ШАМА-ТЕПЕ

отъ А. Д. Цвѣтковъ

Обичамъ го азъ Ш а м а - т е п е, онова китно, зелено възвишение въ сѣверо-западния край на Долнобанската котловина, обрасло съ буйна шумна гора и прошарено отъ бистри, игриви поточета, що пази завѣтъ на родното село отъ рѣзливия сѣвернякъ и отъ върха на което погледътъ обгръща цѣлата котловина, съ всичкитѣ ѣгжинки и падини, селца и колиби. Много пжти съмъ отивалъ на този исторически връхъ, за да се порадвамъ на хубавата гледка, която се скрива отъ него, да прѣчистя дробоветѣ си и да послушамъ музиката на природата. И днесъ, подранилъ наедно съ вреднитѣ съселяни, тръгнахъ да сѣкатъ шума за зимовище на добитъка си, азъ поехъ пжтеката прѣзъ И р и - д е р е и неусѣтно, въ шеговити приказки съ тѣхъ, напрѣдвахъ къмъ модрото му чело.

Прѣлестна топла сутринь. Слънчевитѣ лжчи позлатяваха високитѣ чуки, и цѣлата околностъ ехтѣше отъ глѣчъ, смѣхъ и провиквания.

На върха съмъ. Погледътъ хвърка, лети, спира се, обикаля и азъ не мога да го командувамъ. Усѣщамъ лекостъ въ гжрдитѣ си, сладостъ въ душата си. Ухото се наслаждава на птичитѣ пѣсни, очитѣ — на природнитѣ прѣлести, а дробоветѣ поглъщатъ прѣснота, сила и здраве. Прѣдъ мене е отворена цѣлата „Книга на природата“ — чети, чети и чети! Тя е велика, омайна и интересна.

Подъ мене се разтила копановидната Долнобанска котловина, скжтана между величавата снага на Родопитѣ отъ югъ и оголенитѣ склонове на Кара-баиръ отъ сѣверъ. Между Кара-баиръ и Шама-тепе се промжква надлжжната О ч у ш к а л ж к а, напоявана отъ рѣка Очушница и малкитѣ ѣпритоци. Ето естествениятъ пжтъ, прѣзъ кждѣто е трѣбало да се прокара желѣзницата, която отъ тукъ прѣзъ Чамурлийското поле и по Искъра да свърже гара Костенецъ (507 м.) съ София (537 м.) безъ никакъвъ наклонъ, само съ единъ тунелъ, а не да се качва по Шукюръ-тепе и Вакарелъ (821 м.), та по три локомотива едва да изкарватъ 10—15 каруци съ бързината на биволски кола.

По южнитѣ ребра на Кара-баиръ, който отдѣля Ихтиманската отъ Долно-Банската котловина, на припекъ сж нанизани махалитѣ на селата Очуша (353 кжши и 2030 жители), Горна и Долна Васи-

лици (2333 и 1743 жители), а между тѣхъ се гуши селцето Кованлжк.

Въ първитѣ врѣмена на подпадането ни подъ турско василичани сж били „дервенджии“, които сж вардили Траяновия проходъ отъ разбойници. И днесъ още личатъ тѣхните вардачници отъ двѣтѣ страни на прохода. Колибитѣ имъ сж били на самото било на Кара-баиръ. Много молби сж отправяли тѣ до Султана — да имъ разрѣши да се поселятъ по-долу на завѣтъ и на припекъ, откъмъ южната страна, защото горѣ много сж били изложени на вѣтроветѣ. Най-сетнѣ това имъ е било разрѣшено.

Задъ Кара-баиръ се издига историческиятъ Е л е д ж и к ъ, широкото гърбище на който е обсирано съ много стари укрѣпления и нови окопи, които свидѣлствуватъ за голѣмото стратегическо значение на тая височина при отбраната на Траяновия проходъ, тукъ наричанъ още „Маркова капия“, която държи и отваря пжтя за Тракийската равнина и Софийското поле. Вредъ тоя проходъ е осянъ съ стари крѣпости и нови кули, сега съсипани. Помня го този Еледжикъ при сръдногорското възстание. Една сутринь осъмнахме и го видѣхме побѣлялъ отъ войнишки палатки и отъ него гръмна топъ! И нищо повече. Послѣ разбрахме, че тия палатки били празни, поставени тамъ да се гледатъ, та да мисли околното население, че има голѣми турски сили съ артилерия и да не смѣе да възстава. И сполучиха! Всичко се изплаши. Никой не помръдна отъ Еледжика на западъ, а отъ него на изтокъ всичко бѣ — сѣчъ, плѣнъ и пожаръ! На Еледжикъ, близу до самия връхъ се бѣлѣе новата сграда на манастирчето Св. Спасъ. Тукъ на Спасовденъ става голѣмъ съборъ. Той заслужава да бжде посѣтенъ отъ всѣкиго, особено отъ туриститѣ.

Малкото селце Кованлжкъ, което брои 80 кжши съ 590 жители, е ново село. Живи старци знаятъ, когато тукъ е било чифликъ на Абдараманъ-болюкбаша, който е уредилъ голѣмъ пчелинъ, и около този чифликъ сж изникнали кжщички на работниците въ него и така се основало селце, което носи името на Абдарамановия пчелинъ — К о в а н л ж к ъ.

По-рано на това мѣсто, при горещитѣ извори, с

имало Юручко село отъ 80 кжши поради което и банитъ се наричатъ и днесъ още Юручкитъ бани. Имало направена баня, постлана съ мряморни плочи. Това село е загинало въ една мория. Отъ 80 кжши спасили се само двъ и тѣ побѣгнали и се заселили въ Долна-баня. Днесъ тамъ на старата разсипана и разграбена баня стърчатъ само надгробнитъ камъни. На мѣстото ѝ кованлъжчани направиха скромна баня, която държавата имъ отне и сега тя я експлоатира, безъ обаче да е направила досега нѣщо за нейното развитие и разхубавяване на околността, а страждущитъ много я посѣщаватъ, понеже е прочута по своята целебностъ. Температурата на водата е 72° С., количество 660 литри въ минута.

По-долу въ полето и въ мѣстността Селището днес стърчатъ надгробни камъни, подобни на ония при Юручкитъ бани, и сж се запазили още облагородени овощни дръвчета. На това мѣсто е имало друго село, поради което и мѣстността се казва „Селището“. И това село е било населено тоже отъ юруци. Споредъ прѣданието то е било разсипано, а жителитъ му разгонени отъ властѣта заради тѣхнитъ безчинства надъ мирното население. На онова врѣме всички водни сили и гори сж използвани били за добиване на желѣзо. Марица и притоцитъ ѝ сж били впрегнати и сж движили тежки чукове и грамадни мѣхове на множество видни и мадани около селата Радуилъ, Махала, Долна-Баня, Костенецъ, Сестримо и Бѣлово. Сгуриятъ отъ рудата и днесъ стърчи на голѣми купища около тия села и се използва за настилане на пѣтищата. Ковко желѣзо е изнасяно отъ тукъ за нуждитъ на цѣла тогава Турция. Главнитъ складове на това желѣзо на прѣте сж били въ гр. Т.-Пазарджикъ. Всѣка сжбота работницитъ сж отивали въ с. Костенецъ за „платка“ и сж се връщали съ пари. Прѣсрѣщали ги юруцитъ отъ Селището и ги обирали. По неволя тия работници се организирали и почнали да ходятъ дружно. Еднажъ, когато били нападнати, завързалъ се бой, въ който излезли побѣдителѣ българитъ-работници и убили единъ юрукъ. Юруцитъ това и чакали — подхвърлили на сѣчъ, обиръ и страшни мжки селата изъ цѣлата котловина. Сврѣхъ това завели дѣло за убийтия, та за взематъ и пари — кръвнина. Никакви наредби и мѣрки не били въ състояние да обуздаятъ тия юруци. Краятъ и индустрията му замрели! Насрочило се день, въ който Софийскитъ сждъ лично да дойде да направи огледъ на мѣстото и „кеш“ (аутопсия) на убийтия, когото ще изровятъ отъ гроба и ще се произнесе присжда на самото мѣсто. Обвиняемитъ хванали хитъръ защитникъ, който тайно, чрѣзъ довѣрени хора наредилъ прѣзъ една нощъ да изровятъ тѣлото на убийтия юрукъ, а на мѣстото му въ гроба да заровятъ куче. На уреченото врѣме, по дадена заповѣдъ, въ присѣствието на цѣлия съставъ, се отваря гроба и какво да видятъ? — на мѣсто човѣшки трупъ, изровили куче! Сждътъ изненаданъ.

Адвокатътъ тогава съ „факти“ доказалъ, че цѣлата тая рая е покорна и вѣрноподанна Султану, ала тия юруци я измжчватъ, обиратъ и съ такива и други нечувани срѣдства си служатъ, та да иматъ прѣдлогъ явно да колятъ, палятъ и ограбватъ мирното население. И ако се оставятъ да живѣятъ тукъ, то цѣлиятъ този край, заедно цвѣтущата си желѣзна индустрия ще запустѣе. Поразенъ отъ тия факти въ интереса на мирната рая и на прѣдѣка на желѣзната индустрия, сждътъ постановилъ да се изселятъ тия юруци. Това рѣшение на сжда било приведено въ изпълнение съ сила, като върху селото гърмѣли съ топъ.

Право на изтокъ, подъ омарата почива гарата Костенецъ-Баня. Високитъ комини на кибритената и мукавената фабрики пробиватъ омарата и бълватъ гжсти кълба димъ. Тукъ прѣди е било голо ненаселено мѣсто, съ нѣколко воденици изъ околността. Когато Русия завзела Кавказъ и черкезите побѣгнали, турското правителство заселило тукъ 2 махали отъ тѣхъ, като накарало насила околното население да имъ гради кжши и да имъ отстѣпи земята си около тѣхъ. Дълги години тѣзи черкези сж се занимавали съ обирѣ и отъ тѣхъ е пишѣлъ цѣлиятъ край. Самото правителство се е видѣло принудено да построи 2 кули, въ които поставило силна стража да варди, ала и това малко помогнало. Въ руско-турската война тѣзи черкези оставиха махалитъ си, избѣгаха и не се върнаха. Земитъ имъ послѣ се раздадохъ на поборницитъ и опълченцитъ.

На тази гара е бждешето. Почти цѣлия дървенъ материалъ отъ Чамъ-кория до Белмекенъ се струпва тамъ.

Само 2 клм. на сѣверъ отъ нея е прочутия горещъ изворъ Солудервентъ. Той е най-силно минерализираниятъ изворъ отъ горещитъ извори на Долно-Банската котловина. Водата на извора е съ 580 кюри радиактивностъ, 68° и дебитъ 630 литри на минута. Водата му извира изъ една скала, кждѣто сега се трупатъ женитъ отъ околнитъ махали да се ператъ, а по-надолу много болни се заравятъ да търсятъ изцѣление. Заради голѣмата му радиактивностъ и лесно съобщение желѣзничаритъ сж го избрали за свой бждещъ курортъ. Тукъ не слѣдъ много врѣме ще се издигнатъ образцови бани и хигиенични жилища, кждѣто ще дохождатъ отъ близу и далече да възстановятъ силитъ си изнуренитъ и цѣрятъ болкитъ, придобити при изпълнение тежката желѣзничарска служба.

На югоизтокъ се вижда лепнато до Родопитъ селото Костенецъ съ 875 кжши и 3791 жители, които се занимаватъ съ ножарство, дърводѣлство и по-малко земледѣлие, защото землището имъ е балканисто и не възнаграждава добръ труда на земледѣлеца. Родопитъ сж го притиснали до гърдитъ си и го поятъ съ бистра и студена вода. Отъ селото на югъ 2 километра, въ дефилето подъ красивия Костенски водопадъ, който съ страшенъ грохотъ мѣта водитъ си, се намира топлата минерална

баня, изворътъ на която е туку под самия водопадъ. Подъ банята отъ двѣтъ страни на буйната и пѣнеста рѣка сж наредени кокетни вили, въ които почиватъ лѣтовниците, приспивани отъ пѣсенъта на рѣката и милвани отъ благодатния балкански въздухъ, пълень съ горски аромати.

На срѣдъ пътъ между селата Долна-Баня и Костенецъ, се низатъ редъ могили, които сж били граница на Римската империя въ врѣмето на Костанция. Споредъ едно прѣдание селото било наречено въ негова честь Костенецъ. Друго прѣдание говори, че Костенецъ носи името си отъ коститѣ на много паднали войници, както въ врѣмето

на Костанциевитѣ войни, така и въ врѣмето на падането на България подъ турцитѣ. Силнитѣ крѣпости Азово при Сестримо, Стара Църква при Костенецъ и Градището при Долна Баня сж се държали най-много и сж коштували скъпо на турцитѣ, поради което тѣ нарѣкли Костенецъ — Геберенъ-Кюстендже или мѣсто на смъртта, а долътъ при Градището, който варди прохода за Самоковъ и днесъ носи името Стражки-долъ или долъ на стражата. Найсетитѣ Фези-паша и Юсеинъ-паша повели ордитѣ си отъ Шама-тепе и принудили защитниците на тия крѣпости да се прѣдадатъ, като имъ гарантирали нѣкои привилегии. Имената на тия пълководци сж увѣковѣчени, като съ тѣхъ сж наречени мѣстата, отдѣто тѣ сж дѣйствували: Шама-тепе, Юсеинъ-дере и Фези-тепе и до днесъ официално носятъ тѣзи имена. Каква доза отъ истина има тукъ, кое е вѣрното и кое е легенда, това ще откриятъ, вѣрвамъ, разкопки, които трѣбва да се направятъ на тия уединени, изкуствени гранични могили.

Право на югъ е с. Долна Баня, централното село въ котловината, къдѣто се кръстосватъ пътищата и се срѣщатъ интереситѣ на всички села отъ котловината и което е играло и ще играе видна роля въ тѣхния стопански животъ. То е сжщеврѣменно и най-голѣмото село въ котловината и заслужава да се спремъ върху него на отдѣлно, което ще направимъ въ една отъ иднитѣ книжки на списанието.

Въ южната окраина на котловината като исполински тренъ се точатъ Родопитѣ. Тукъ-тамъ бѣли облаци се движатъ, като че ли сж кълба отъ димъ, изпращани отъ величавия му локомотивъ. Всичкитѣ имъ гѣнки и дипли се разкриватъ и окото

Вилитѣ на Костенецъ.

Снимка Д. Костовъ

потѣва въ тѣхъ. Надъ тѣхъ сж царствени върхове съ бѣли корони.

Отъ Марица до Белмекенъ — тази частъ отъ Родопитѣ мѣстното население нарича Джебели Рила (малка, галена Рила). Въ далечни врѣмена една частъ отъ нея е била притежание на селата Вѣтрень, Славовица, Цѣрово и Сжртъ-Харманъ. Изъ него тѣ сж пасли стадата си и сж го наричали Магдаленица. За убити хора, пастири и плякосани стада на тия села е наложено да плащатъ голѣми обезщетения. За да платятъ глобитѣ, тѣ взели пари подъ лихва отъ една каджна, като заложили „реимъ“ своята частъ отъ Джебели. Изтекълъ срока, селянитѣ не могли да изплатятъ нито паритѣ, нито лихвитѣ и каджната турнала ржка върху планината. Така тия села изгубили балкана си, който отъ Магдаленица сега се нарича Каджница. Наслѣдниците на каджната сж взимали по 8 гроша „горнина“ (горско право) годишно отъ сѣмейство, което е работило и се е ползувало отъ него. Слѣдъ освобождението планината е била откупена отъ братя Сребърникови.

Планината Сакарджа пкъ, сжщо частъ отъ Джебели Рила, била Костенска. И въ нея ставали убийства и обири. Споредъ тогавашнитѣ закони, щетите плащала онази община, въ чието землище е станало убийството. Сждътъ опрѣдѣлилъ 3000 гроша обезщетение за сѣмействата на убититѣ. Отишли сждебнитѣ органи въ с. Костенецъ, да прибератъ 3000 гроша, ала костенчани не платили, като се оправдавали, че планината не била костенска, а долно-банска. Забрали тогава тѣ първенцитѣ, та въ Долна-Баня на очна ставка и уяснение. И тукъ костенчани чрѣзъ своитѣ първенци публично заявили, че планината

не е костенска, а долно-банска. Банчани платили 3000 гроша и до днесъ владѣятъ Сакарджа.

Тамъ, дѣто се сливатъ рѣкитѣ Марица, Ибъръ и Сливница, въ една дипла на Родопитѣ се е сгушило селото Р а д у и л ъ (229 кжши и 1327 жители). Каква богата природа, какъвъ красивъ край е това мѣсто. То има всички условия за развитие на отличенъ курортъ.

Голѣмо е бждещето на Долно-банската котловина. Ако въ древни врѣмена въ нея е цѣвтѣла желѣзната индустрия, при това изобилие на доброкачествени руди, богатъ дървенъ материалъ и буйна вода, ней прѣдстои още по-цвѣтуще бждеще. И тя е вече на пжтъ да се индустриализира.

Гледамъ отъ Шама-тепе, какъ полето на югъ постепенно се облича все повече и по-гжсто въ дървесна растителностъ, която къмъ политѣ на планината добива изгледа на цѣлъ лѣсъ. По-нагорѣ той се слива съ планината, а тя — въ хоризонта съ небето. Между дърветата шуртятъ бистри извори и ручей и се зеленѣятъ росни ливади и китни

морави, като че ли земята е постлана съ кадифе. Тукъ никога прахъ не долита, никога пушекъ не трови дробоветѣ — цѣла благодать за работници и лѣтовници, които правятъ и ще правятъ тукъ разходкитѣ си. Осѣяна навредъ съ ливади, градини и гори, котловината мами окото, радва душата, изтрѣгва пѣсень изъ устата. Не напразно прѣди години тукъ се установиха послѣдователи на великия руски и мировъ философъ Толстой, които разработиха единъ късъ отъ това поле, въ дѣното до планината, тамъ, дѣто рѣка Бистрица я напуска, и на високъ стълбъ поставиха табла съ надписъ: „Градина — Рай“.

Ела тукъ въ тази китна и чиста природа да почувствуващъ лекостъ въ гърдитѣ и сладостъ въ душата. Ела да поплавашъ въ въздуха чистъ, мекъ и прозраченъ. Ела да ти пошумолятъ планински рѣки и поточета, да послушащъ пѣсенята на гората и птицитѣ, да се отърсишъ отъ всичко дневно и всичко земно, да възвисишъ душата си и да видишъ Бога! ...

АКВАРЕЛИТЪ НА ЩЪРКЕЛОВЪ

Пейзажистътъ не е художникъ на ателието. Неговото ателие е природата. И затова по необходимостъ той е туристъ. Една необходимостъ, която е родена отъ неговия неодолимъ инстинктъ къмъ природата и отъ невъзможността да живѣе постоянно срѣдъ нея. Защото одавна прѣминаха романтичнитѣ врѣмена, когато художникитѣ можеха да живѣятъ въ непрѣкъжнатъ контактъ съ природата, когато въ Барбизонския лѣсъ едно общество отъ френски художници, между които сж голѣмитѣ имена на Flers, Rousseau, Corot, поставиха основитѣ на модерния пейзажъ, оставяйки слѣдъ себе си своитѣ магистрални платна — една цѣла галерия отъ дълбоки и живи изучвания на природата. Днешниятъ художникъ обаче мжчно може да направи това. Това е свършено невъзможно за българския художникъ — робъ на постоянни материални грижи. А може би това у насъ и да не е нужно. Тѣй близко е природата. Винаги художникътъ може да отиде въ планинитѣ, които се едва ли не надвѣсватъ надъ покрива на неговия домъ.

Това именно е направилъ Щъркеловъ, който днесъ прави своята пета изложба. И затова акварелитѣ, които е донесълъ отъ тия свои излети, сж тѣй непосредствени и жизнени, дишащи толкова свѣжестъ, пълни съ толкова хармония и свѣтлина. На всички омръзна вече да гледатъ въ изложбитѣ пейзажи, написани въ ателиетата. Услови, пре-

тенциозно композирани, тѣй фалшиви съ тази измислена природа, която ви бode очитѣ, затворена въ безкусни рамки. Природата не може да бжде нито измисляна, нито композирана. Импровизациитѣ тукъ сж опасни. И съвсѣмъ излишни, защото бѣдната фантазия на човѣка блѣдниѣ прѣдъ фееричното разнообразие на форми, линии и тонове, които природата твори.

Акварелитѣ на Щъркелова сж цѣнни затова, защото сж писани съ живо трепетно чувство, пропити сж съ дълбокъ пантеизмъ — единъ истински култъ къмъ величавата и царствена природа. И защото всичко това е постигнато съ много смѣлостъ, съ една бодра и могща техника съ голѣмо чувство за формата, вкусъ и чувство за хармония и свѣтлина.

Най-хубави работи сж: Рила, Банско, Заникъ, Зимна приказка, Пробуждане на пролѣтътъ, Пиринъ-планина, Дунавски ширъ, Легенда, Подъ сѣнка и пр. Въ всички тѣхъ личи широкиятъ и смѣлъ талантъ на единъ художникъ, който прѣди всичко е поетъ, влюбенъ въ природата. И въ тѣхното съзерцание човѣкъ се забравя, униса, като че ли самъ се намира вънъ тамъ, на свобода, срѣдъ омайнитѣ форми на дѣвствената природа и вдиша свѣжестъта и прѣснотата, шо лѣха отъ тѣхъ. Особено у туриста тѣ будятъ спомени за възвишени прѣживѣвания, каквито само неговата волна душа познава.

Ст.

КАРАМФИЛИ

Ако Япония е страна на възходящото слънце, България съвсем право би могла да носи име страна на карамфилитѣ. Наистина, надали другадѣ върху такава ограничено пространство земя, каквото е включено въ границитѣ на България, растатъ на свобода тъй много карамфили, както у насъ. Въ пространната Европейска Русия, която обхваща и области съ топълъ, юженъ климатъ, броятъ на диворастящитѣ карамфили не е голѣмъ — около два-сетина вида. Франция, която се мие отъ самото Сръдиземно море, чиито топли брѣгове се считатъ за родина на карамфилитѣ, сжщо не е богата на видове — до сега сж намѣрени още по-малко видове. Срѣщу това у насъ сж извѣстни повече отъ 50 различни вида диворастящи карамфили. Въ земитѣ на Балканския полуостровъ, дѣто се съчетаватъ разнообразни климатични и почвени условия и върху които земи ще сж ставали не еднажъ флорни нашествия и разселвания, сж могли да възникнатъ единъ купъ присжщи само на Балканския полуостровъ карамфили.

Тия диворастящи цвѣта нѣматъ пищнитѣ размѣри на отглежданитѣ въ градинитѣ. Тѣ не могатъ да имъ съперничатъ и съ ароматъ. Но и диворастящитѣ карамфили не сж безъ прѣлѣсти въ очитѣ на любителитѣ на цвѣта. Тѣ радватъ не по-малко окото и украсаватъ не по-злѣ единъ букетъ отъ полски и планински цвѣта.

Отдѣлни народни имена не сж давани на карамфилитѣ. Нѣматъ такива имена дори по-личнитѣ видове, които не могатъ да не обърнатъ внимание върху си на всѣкиго, който върви съ отворени очи между растенията. Нѣкои видове обаче по изгледъ сж тъй далечъ отъ прѣдставленията за цвѣтето карамфилъ, че могатъ да бждатъ отминати непознати.

Не е трудно да се разпознае оня планински карамфилъ, който ботаницитѣ наричатъ *Dianthus barbatus* или преведено на български „брадатъ карамфилъ“. Той е прѣдставенъ на фигурата. Вижте широкитѣ му приосновни листа, събранитѣ въ кичурчета цвѣтове, изподъ които стоятъ дълги, съ ланцетна форма, трицвѣтни листа. Ще го намѣрите по всички наши планини и нѣйдѣ доста нависоко. Вѣнчето му е ясно или тъмно-червено, нѣкога блѣдо, а въ отглежданитѣ въ градинитѣ растения въ двѣ бои. Екземпляри съ пѣстри вѣнчета се срѣщатъ и въ природата.

Добрѣ се разпознава отъ останалитѣ карамфили и другъ единъ видъ, чиято хубостъ е намѣрила изразъ въ латинското видово название — тоза е *Dianthus superbus*. Пакъ планинско растение. Цвѣтоветѣ у него стоятъ изолирано, иматъ дълбока, тѣсна чашка и нарѣзани на дълги ивички вѣнечни листа. Цвѣти червено, най-често розово, нѣкога съвсѣмъ блѣдо-розово.

Много скроменъ външенъ видъ има високо-

планинскиятъ карамфилъ — *Dianthus microlepis*. Расте въ алпийския поясъ на всичкитѣ наши планини — по Витоша, Стара-планина, Рила, Пиринъ. На ония височини условията за живота на растенията сж, разбира се, по-други, отколкото въ равнината. Слънчевото освѣтление тамъ е много по-силно, въздухътъ е по-сухъ, почвата по-влажна, а не отъ малка важностъ е, дѣто въ течение на де-нонощието температурата играе въ много по-широки граници, отколкото въ гористия поясъ или въ полето. Влиянието на тия особени условия е добръ отпечатано върху направата на растенията,

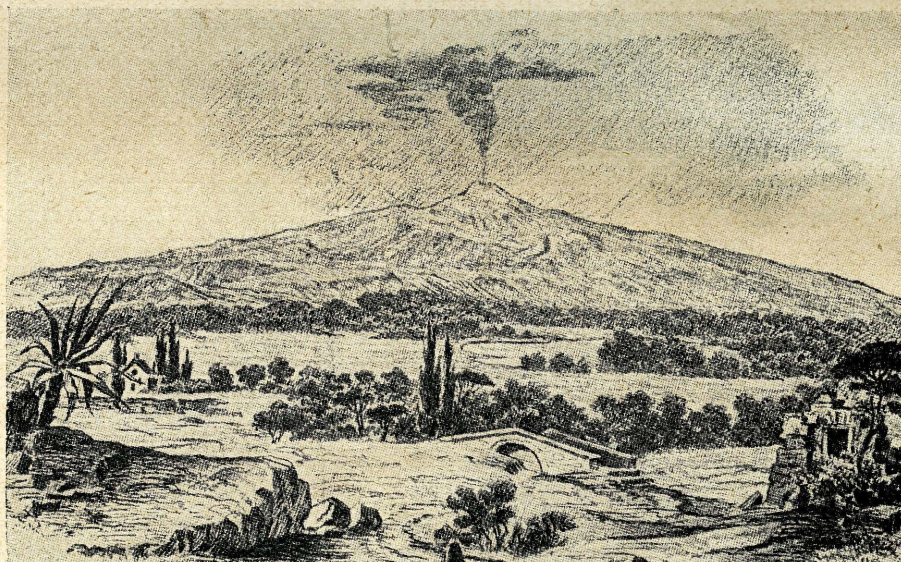

Dianthus barbatus.

които обитаватъ голѣмитѣ височини — така наричанитѣ алпийски растения, между които и *Dianthus microlepis*. Неговитѣ стебла оставатъ кжси — едва достигатъ нѣколко сантиметра, но сж по-гжсто разклонени и листата стоятъ върху тѣхъ по-сбито натрупани. И защото растението живѣе много години, образува зелени, меки губерчета. Приело такава форма, то е запазено по-добрѣ срѣщу изсушаващото дѣйствиe на планинскитѣ вѣтрове и е въ състояние да използва по-добрѣ земната топлина.

Високопланинскиятъ карамфилъ *Dianthus microlepis* цвѣти прѣзъ лѣтото и до късно прѣзъ есенъта.

Н. А.

Етна

ПЪТУВАНИЯ ВЪ ДРЕВНОСТЪТА

По Фридендеръ.

Пътувания изъ планинитѣ и възкачвания на върхове се споменаватъ твърдѣ рѣдко въ древността. Никой не се е грижилъ да направи тѣзи излети по-леки и свързани съ по-малко мъжнотии и опасности. Колко много се е гледало на възкачването на планинитѣ като трудностъ, се вижда отъ похвалата, която римскиятъ естествоизпитателъ Плиний (23—79 г.) отдава на естественицитѣ за тѣхното постоянство въ търсене на лѣчебни билки, при което тѣ не сж оставяли неизслѣдвани нито непристъпни върхове, нито запустѣли полета. Никой обаче отъ старитѣ ботаници не познава алпийскитѣ растения. Древниятъ историкъ Полибий (201—120 г. пр. Хр.) въ своето сравнение на гръцкитѣ планини съ Алпитѣ, казва, че върховетѣ на тази планина не могатъ да се достигнатъ и за петъ дена, когато единъ добъръ пѣшеходецъ може да се възкачи на всички върхове въ полуострова за единъ день. Ако се приеме, че тѣзи планини сж били възкачвани твърдѣ често, то пита се, дали това е ставало само за хубавия изгледъ, който се е откривалъ отъ тѣхъ. Възможно е, гърцитѣ слѣдъ завоеванията на Александра Велики въ Азия да сж възприели отъ перситѣ и любовта къмъ „широки кржгозори“. Географътъ Страбонъ (63 г. пр. Хр. до 19 г. сл. Хр.) споменава за една специално построена мряморна кула при Сарди, отъ дѣто се откривали широки гледки далечъ въ страната. Едно описание за изгледа отъ Олимпъ отъ Аполони Родоски (ок. 295-215 г. пр. Хр.), макаръ и повърхностно, изглежда да почива на собствени наблюдения: „тукъ долу се вижда хранителницата земя и градоветѣ на хората и свещенитѣ рѣки, тамъ пѣкъ нови върхове, а наоколо морето“. Царь Филипъ V

прѣдприема прѣзъ 183 г. пр. Хр. едно възкачване на Хемуса не заради нѣкаква природна наслада и удоволствие, а само съ вѣрата, че отъ тамъ може да се види Адриатическо море и по-лесно могатъ да се прослѣдятъ най-удобнитѣ пѣтища за къмъ него¹). Вѣрата, че отъ тамъ може да се види Адриатическо и Черно море се запазва и по-сетнѣ. Плиний изчислява височината на 1,198 географически мили (2450 м.). Онѣзи, казва Страбонъ, които сж се възкачвали на вѣчно покрития съ снѣгъ връхъ Аргей (3840 м.) въ Кападокия (Мала-Азия), виждали двѣ морета, но такива сж малцина. Напротивъ, върховетѣ при сѣвернитѣ брѣгове на Сицилия били често възкачвани.

За чудесата на алпийския свѣтъ липсвало тогава всѣкакво разбиране. Въ онова врѣме, когато стотици прѣминавали оттаткъ Алпитѣ, пѣтниците не сж имали нищо друго прѣдъ видъ, освѣнъ мъжнотиитѣ, опасноститѣ и ужаситѣ на непривѣтливитѣ пустоши, безпрѣдѣлнитѣ снѣжни полета и падащитѣ лавини, които сж заплашвали всѣки мигъ минувашитѣ. Тази липса на чувство къмъ великото въ природата е причината, дѣто ние не притежаваме отъ древността каквото и да било описание на величественитѣ пейзажи отъ швейцарскитѣ Алпи.

Единствената планина, за която се знае безъ съмнѣние, че е била често възкачвана, е Етна. Страбонъ казва, че възкачването почвало отъ малкия градъ Етна въ подножието на планината, а

¹) Вж. върху това възкачване на Хемусъ отъ царь Филипъ V Македонски статията на г. проф. Кацаровъ въ миналата (XIV) годишнина на Български Туристъ, стр. 56.

отъ тамъ се и връщали. Той дава описанието на главния кратеръ отъ една групичка туристи, които току-що се били възкачили на планината. Но ако се вземе прѣдъ видъ, че Везуви тогава още не билъ дѣйствующъ вулканъ, трѣбва да се приеме, че това възкачване не ще да е било свързано само съ желанието за великолѣпна гледка, а и съ нѣкакви природно-научни интереси. Римскиятъ философъ Сенека, който подканвалъ своя приятелъ Луцилъ, императорски замѣстникъ въ Сицилия, да се възкачи на Етна, се надѣвалъ да научи отъ него, колко е далечъ вѣчниятъ снѣгъ отъ огненишасиятъ кратеръ. Въ запазеното стихотворение за Етна, произхождаще вѣроятно отъ сжия този Луцилъ, не се съдържа нито дума за нѣкакъвъ изгледъ отъ планината, когато понастоящемъ и най-научнитѣ описания не пропускатъ да споменатъ за разкошната гледка, която се открива отъ горѣ. Римскиятъ императоръ Хадрианъ (117—138 г. сл. Хр.) се възкачилъ на Етна, за да наблюдава изгрѣва на слънцето, което се появявало отъ морето като завита опашка. Така нарѣчената кудла на философа въ Етна, нѣкога просторна постройка съ много стаи, дѣто и до 1541 год. се виждали сводове, е безъ съмнѣние онази хижа, съградена да послужи като нощенъ станъ за самия Хадрианъ.

Добритѣ пѣтища и съобщителни срдства въ римската империя сж дразнили мнозина къмъ пжтувания и желанието чрѣзъ тѣхъ да си обогатятъ познанията е било разпространено и въ широкитѣ кржгове. И дѣйствително, за тази цѣль сж прѣдприемани въ древността не по-малко пжтувания, отколкото въ по-ново врѣме. Каквито и да сж били обаче тѣзи пжтувания, тѣ далечъ не могатъ да се сравнятъ съ онзи стремежъ къмъ открития и свѣтовни обиколки на по-новитѣ врѣмена. Подбудата да се проникне въ непознати области е била съвсѣмъ малка и земята за римлянитѣ и гърцитѣ по всички посоки си остава заобиколена отъ сравнително близки граници. Въ врѣмето на най-голѣмото разширение на римската империя старитѣ не сж познавали повече отъ двѣ трети на Европа, частъ отъ юго-западна Азия и сѣверна Африка. Даже въ често посѣщаванитѣ области на познатия свѣтъ тѣ все още не могатъ да отдѣлятъ баснитѣ и чудноватитѣ легенди отъ истината, нѣщо, което намирало достѣпъ и при най-образованитѣ.

Нито единъ мореплавателъ не се е осмѣлилъ да се отдалечи отъ брѣговетѣ на Атлантическия океанъ и да се впусне въ безпрѣдѣлното море, макаръ че се прѣдполагало сжествуването на единъ материкъ между западна Европа и Азия. Сенека прѣдчувствувалъ, че нѣкога океанътъ ще прѣстане да бжде непрѣодолима прѣчка. Картагенецътъ Ханно прѣдприема една експедиция (между 480 и 450 г. пр. Хр.) по западнитѣ брѣгове на Африка и достига до Камерунъ, но спечеленитѣ географски познания сж отчасти загубени за по-сетнѣшнитѣ врѣмена. Той бива два пжти изплашванъ по брѣговетѣ на Гвинея отъ нощни пожари на

трѣви и гори, особено при Сиералеоне, чиято планина Сагресъ се назовава отъ него „Божѣ кола“. Ханно стѣпилъ на островъ Харангъ, дѣто забѣлѣзалъ прѣзъ деня гори, обаче прѣзъ нощта бива ужасенъ отъ многото огньове, отъ шума на флейти, цимбали, тѣпани и множество гласове, което го принудило да напусне острова. Неговитѣ свѣдения напълно се съгласяватъ съ описанията на по-новитѣ пжтешественици. При онази географическа ширина горещинитѣ сж нетърпими и негритѣ почиватъ скрити въ най-тъмнитѣ кжтове на гората, за да излѣзатъ при настѣпване на нощната прохлада и да почнатъ шумнитѣ си хора и празненства.

Много по на югъ въ континента достигатъ римлянитѣ. Вече къмъ 19 г. пр. Хр. тѣ достигатъ Фезанъ, а имаме и други свѣдения за прониквания до езерото Чадъ. По-сетнѣ Неронъ се заема да изслѣдва изворитѣ на Нилъ, „най-голѣмата природна загатка на Африка“. Изпратената отъ него експедиция достига до Бѣли Нилъ. Не му е тукъ мѣстото да изброяваме всички негърски племена, станали извѣстни чрѣзъ тази експедиция. И до днесъ Бѣли Нилъ си остава мѣсто на легендитѣ, убѣжище на човѣкоподобни сжщества.

Прѣзъ всички врѣмена обаче фантазията е била занята да украси странитѣ на изтокъ, особено Индия, съ нови чудеса. Ето едно описание на Дионъ отъ Пруза (род. 40 г. сл. Хр.) споредъ разкази на търговци, посѣтили изглежда само пристанищата. „Тамъ, пише той, текатъ рѣки отъ млѣко, медъ и вино; земята прѣдлага на готово храна на хората, ливадитѣ блѣстятъ отъ най-хубави цвѣта, дърветата даватъ най-богати плодове, великолѣпни сѣнки, пѣсенята на птицитѣ не може да се сравни съ никаква музика, една мека топлина като въ началото на лѣтото цари прѣзъ цѣлата година, звѣздитѣ сж по-многобройни и по-свѣтли и хората живѣятъ надъ четиристотинъ години, безъ да познаватъ болести, старостъ и нищета. Докато народътъ прѣкарвалъ така день слѣдъ день, браманитѣ се прѣдаватъ на чудновати въздържания и лишения; тѣ пиятъ отъ извора на истината, къмъ който вѣчно се стрѣми онзи, вкусилъ веднажъ отъ него“.

И за сѣвернитѣ страни упорито се задържатъ легендитѣ. Плиний не могълъ да отрече съвсѣмъ извѣстията за страната на блаженнитѣ хипербореи съ вѣчна пролѣтъ, дѣто слънцето единъ пжтъ въ годината изгрѣва и единъ пжтъ захожда и дѣто деньтъ трае половинъ година. Римскиятъ историкъ Тацитъ (I в. сл. Хр.) казва, че на сѣверъ едно неподвижно море обгрѣща земята; тамъ слънцето слиза толкозъ близу, че неговиятъ блѣсъкъ освѣтява нощта и затѣмнѣва звѣздитѣ. Единъ приятелъ на Плутархъ, Деметри отъ Тарзосъ, по поржка на императора трѣбвало да изучи разпрѣснатитѣ острови около Британия, нѣкои отъ които се наричатъ острови на демонитѣ и хероитѣ. За тази цѣль той

посѣтилъ най-близколежащия островъ до Британія, чийто малобройни обитатели се считали у британцитѣ като свещени и неприкосновени. Когато една внезапна буря врѣхлетѣла и покрила небето, той узналъ отъ островитянитѣ, че това станало защото току-що отлетѣла душата на единъ „отъ могъщитѣ“. На единъ отъ тѣзи острови билъ запрянъ Кроносъ отъ Бриарей и много духове били задържани за негова свита. Прѣдставлението, че онѣзи брѣгове и острови сж часть отъ подземното царство, една спирка на отлетѣлитѣ души, се срѣща подъ разни форми и въ по-късно врѣме.

Изобщо трѣбва да се признае, че въ древността липсва чувството за хубавото и великото въ планинската природа. Необикновени природни явления обхващатъ душитѣ на старитѣ съ съвсѣмъ друга сила; тѣ се намиратъ тукъ поставени срѣщу единъ божественъ или демонически миръ и тѣхното очудване и възхищение се прѣплита винаги съ религиозна почитъ. Античнитѣ човѣкъ гледа планинитѣ и скалитѣ като нераздѣлна часть отъ хубавъ пейзажъ, но той никога не е билъ чувствителенъ къмъ суровото, тайнственото, дивото и страшното въ собствената природа.

Отъ пѣмски: **Варджиевъ**

Землянкитѣ при хижа Алеко (Витоша)

Х И Ж И

Освещаване на първитѣ туристически хижи въ България. — Тази година българскитѣ туристи имаха щастието да видятъ увѣнчани съ успѣхъ двѣ свои дѣла — плодъ на многогодишенъ трудъ и работа на тѣхни другари отъ старопрѣстолния градъ Търново и отъ китната рилска хубавица Дупница, и да празнуватъ заедно съ тѣхъ двѣ тържества на родния туризъмъ, двѣ реални придобивки на и днесъ още у насъ съ усмивка посрѣщаното и като несериозно тачено туристическо движение, два паметника на другарство и сплотеностъ, на родолюбие и прѣданностъ, на идеализъмъ и свобода.

На 25 май, когато поклонницитѣ на природата отъ всички крайща на родината се бѣха събрали въ гиздавата стара българска столица да се поздравятъ за петнадесети пѣтъ съ волния зовъ на туриста, да сподѣлятъ мисли и впечатления за негова животъ прѣзъ годината и да чертаятъ планове за бѣдеща дружна дѣйностъ и осъществяване на туристическитѣ идеали, се извърши тържественото освещаване на първия постигнатъ идеалъ — привѣтливия туристически домъ на легендарния **Царевецъ**. Въ присѣствието на делегатитѣ на XV редовенъ туристически съборъ и тѣхнитѣ гости-туристи отъ цѣла България и на прѣдста-

вителитѣ на Царя, министра на просвѣтата и всички културни дружества и учрѣждения въ града, на строитѣ отряди отъ сродни организации — юнаци, юноши, ловци, опълченци, запасни офицери и подофицери и на голѣмо множество граждани и гражданки се отслужи молебенъ отъ Негово Прѣосвещенство Търновския Митрополитъ Филипъ въ специално за цѣльта приготвения павилионъ прѣдъ хижата. Съ възторжени думи, въ една пропита отъ разбиране и обичъ на тѣхното дѣло рѣчь Негово Прѣосвещенство поздрави слѣдъ молебена туриститѣ съ първия имъ домъ, като пожела това дѣло да се послѣдва скоро отъ много други, водящи всички къмъ единение и братство, къмъ разбиране и сплотяване, къмъ затвърдяване и прѣуспѣване на идейнитѣ сили въ страната. Г. архитектъ Козаровъ, единъ отъ главнитѣ виновници за издигането на този домъ, очерта въ прочувствено слово неговото бѣтие отъ зараждането на идеята до нейното окончателно реализиране, спомена ентусиазма и себеприношенето на работницитѣ за осъществяването ѝ, изтъкна всички трудности и мъжнотии, които е трѣбало да се прѣодолѣятъ, докато тази паметна сграда се издигне на това мѣсто, за да приканва къмъ дѣйно съревнование туриститѣ отъ всички крайща на България, да крѣпи

тѣхния духъ и да сочи здравата сила въ тѣхнитѣ редове, и наблѣгна особено на грамадното значение на хижата, както за града Търново, така и за туризма у насъ изобилува, въ развитието на който днешниятъ день ознаменува единъ етапъ.

Отъ страна на Негово Величество Царя г. Д-ръ Миховъ привѣтствува туристите съ слѣднитѣ думи:

„Съ особена радостъ дойдохъ тукъ отъ страна на Н. В. Царя да Ви прѣдамъ израза на неговата задушаване на благодарностъ за тѣй любезната покана, която му отпавихте да присѣдствува на вашия съборъ и на освещаването на тая хубава хижа. Задържанъ отъ важни държавни работи другадъ, Негово Величество дълбоко скърби, че трѣбаше да се откаже отъ първото си намѣрение да дойде между васъ да подчертае съ личното си присѣдствие, колко високо цѣни вашето дѣло.

„Негово Величество знае да отдава заслужената данъ на уважение къмъ туристиката, която не само обогатява нашия умъ и разширява нашия кръгъзоръ, но и, като ни издига надъ убиващата ежедневностъ, надъ дребнавото въ дѣлничния животъ, взема нашия духъ къмъ великото и хубавото, всрѣдъ омайнитѣ недра на майката природа и съ трудноститѣ, които ни изпрѣчва за прѣодоляване, затвърдява нашитѣ мускули и кални нашата воля и нашия характеръ.

„Вие сте се нагърбили съ задачата, благородна между природнитѣ, да изкубонете изъ сърцата онамя намара къмъ нашата хубава българска земя, отъ която оплакваниятъ още народенъ поетъ тѣй горчиво се тѣжи:

Отечество! . . .
Ти рай си, да! Но кой те прилично оцѣнява?
Не те познаватъ даже дѣцата ти сами . . .
Ахъ, ний живейме въ тебе катъ сѣши чужденци!
И твоя дивенъ видъ насъ не стряска, не привлича.
Рогачътъ въ планинитѣ по-силно те обича.
По-хорно те познаватъ крилатитѣ пѣвци.
Пъкъ ний не видимъ нищо, намъ нищо не ни трѣба,
Доволио е че давашъ покривката и хлѣба.
И ние въ тебе, майко, ще умремъ чужденци!

„И вашиятъ зовъ, туристи, звучно се отеква въ сърцето на Негово Величество. За васъ не е тайна, какъвъ култъ Н. В. отдава на прѣлѣститѣ на родната земя, и менъ се струва, че е излишно тепърва да ви увѣрявамъ, колко близко сте до неговото сърце вие, почитателитѣ на тоя култъ.

„Съ тия чувства Н. В., самъ неуморимъ туристъ, ме изпрати при васъ да пожелаая отъ негово име приятна ползотворна работа на вашия съборъ, да ви сърадвамъ съ тая нова, цѣнна придобивка на българската туристика и да ви поднеса неговия възторженъ братски туристически поздравъ — Здравей!“

Официалната частъ на тържеството се приключи отъ прѣседателя на Централното Настоятелство на Б. Т. Д., г. Антоновъ, който въ слѣднитѣ думи даде изразъ на чувствата, шо възнуваха въ тоя моментъ всички членове на дружеството:

„Драги гости и туристи, всѣко дружество, както всѣки човѣкъ, е щастливо, когато види завършено едно свое дѣло, едно дѣло, което показва не само на него самото, но и на всички постигнатия успѣхъ — резултатъ на дългогодишенъ неуморенъ трудъ и старания.

„Великолѣпната хижа прѣдъ насъ е такъвъ единъ резултатъ и ще бѣде единъ отъ рѣдкитѣ паметници, които ще свидѣлствуватъ на сегашното и иднитѣ поколения за една прѣдпадна обществена работа въ връмена, когато въ нашето общество чувството на общественостъ и интересъ къмъ културни и народополезни начинания е тѣй слабо.

„Една организация може да бѣде толкова по-сигурна въ своето прѣдспѣване, колкото по-скоро и по-добъръ може да се обезведе и подслони подъ собствена стрѣха, спокойно да се отдаде на по-голъма творческа работа. Търновци сж щастливи въ това отношение. Тѣ могатъ да се събиратъ тукъ и да се чувствуватъ въ пълно единение, да разпространяватъ идентъ на ту-

ризма и да посрѣщатъ съ отворени обятия своитѣ другари отъ всички кѣтове на татковината ни. Хижата ще спомогне много да се засили посѣщаването на тоя свещенъ за българитѣ градъ, който всѣка българска душа копнѣе да види.

„Хижата е едно културно дѣло отъ първа величина, което ще дава вѣра на българина въ собственитѣ му сили за постигане на общеполезни цѣли, а на чужденеца ще сочи дѣйността и напредничавостта на нашия народъ и по отношение на чисто идейни, културни начинания. Нека пожелаемъ, хубавата ни родина да бѣде осѣяна часъ по-скоро съ туристически хижи, които ще бждатъ залогъ за сигурното прѣдспѣване на дружеството ни, а заедно съ това и на неговитѣ възвишени, безкористни идеи. Здравейте!“

Слѣдъ обѣдъ въ честъ на празника въ салона на хижата бѣ устроена забава, която при най-весело настрояние продължи до късно прѣзъ нощта.

На 2 августъ — Илинденъ, празника на туристите, въ дѣлственитѣ пазви на дивна Рила се извърши освещаването на първата българска планинска хижа **Скакавица**. За пръвъ пѣтъ въ хубавата Скакавишка долина отъ всички крайща на България хиляди млади и стари туристи и много почитатели отъ околнитѣ градове и села — любители на природата, бѣха се събрали, за да поздравятъ завършеното съ успѣхъ дѣло на младитѣ и стари туристи отъ Дупница.

Още отъ първи августъ вечерята до рано утро 2 августъ почва да пѣпли по стрѣмнитѣ склонове на планината хилядното множество. Къмъ 10 часа сутринята всички посѣтители бѣха завършили трудния маршъ и цѣлата Скакавишка долина бѣ осѣяна отъ групи, разположили се подъ сѣнкитѣ на високитѣ ели и борове. Непрѣкъснатъ потикъ отъ туристи се трупаха около хижата, потънала въ зеленина. Знамената потрѣпваха и се развѣваха гордо надъ хилядното множество.

Къмъ 11 ч. се подаде сигналытъ за молебена. Стеклитѣ се народъ и туристи се събраха около хижата и приготвената бесѣдка. Царятъ на Българитѣ, като първи туристъ, бѣ удостоилъ това планинско празненство и бѣ изпратилъ свои прѣдставители. Слѣдъ молебствията и водосвета пръвъ поздрави туриститѣ за увѣчания имъ успѣхъ дупнишкиятъ архиерейски намѣстникъ свещ. Маниковъ. Бащата на туризма въ дупнишкия край г-нъ Додовъ, отъ името на туристическитѣ дружества въ Дупница, откри тържеството и привѣтствува гоститѣ. Слѣдъ това г-нъ Антоновъ поднесе поздравленията и благопожеланията отъ името на Българското Туристическо Дружество, а слѣдъ него говори г. Бурешъ — прѣдставителъ на Н. В. Царя. Отъ името на Ю. Т. С. говори г. Цоневъ, прѣдседателъ на съюза.

По случай освещаването на хижата дупнишкиятъ гражданинъ г. Кр. Младжовъ е подарилъ 5000 лв. за фонда „хижа Скакавица“. Всички поздравя и благопожелания се приемаха и съпровождаха съ нескончаемо и възторжено ура.

Къмъ 1 ч. се завърши освещаването. Слѣдъ обѣдъ туриститѣ на малки групички пѣплѣха по околнитѣ висини, за да се любуватъ на природата. А тукъ наблизу има, какво да се види. Скакавишкиятъ водопадъ като дълга сребърна нишка се спуска отъ стрѣмни скали, водата се пѣни, шуми, образува новъ водопадъ подъ самата хижа и се губи надолу въ гората. Ивици отъ снѣгъ се гушатъ тамъ въ висинитѣ, а само на нѣколко часа отъ тукъ сж кристалнитѣ води на седемтъ езера, нанизани едно надъ друго и скрити въ пазвитѣ на планинитѣ. Празненството бѣ още по-величествено прѣзъ нощта. Десетки огньове озаряваха съ пламъцитѣ си задрѣмалитѣ ели и борове; пѣсни, глъчъ и смѣхове се носѣха непрѣкъснато въ стихналата долина, разноцветни ракети се понасяха високо надъ върховетѣ, даваха страненъ блѣсъкъ и чезнѣха въ звѣздната нощъ.

На 2 август се завърши едно културно начинание на нашите туристи. Сега тѣ заслужено могат да се гордѣят, защото, въпреки всички трудности, лишения и прѣчки, съ неуморенъ трудъ и постоянство съзирахъ святостта на благородното дѣло и го увѣнчаха съ успѣхъ.

Хижа Скакавица съ хубавата околна природа буди чувство на радостъ и доставя истинска наслада на всѣки любителъ на природата, дошълъ тукъ да съзерцава великото и възвишеното. Съ постройката на хижа Скакавица се прави лесно достъпна най-красивата частъ на Рила, а заедно съ това се улеснява единъ естественъ пътъ прѣзъ най-живописната природа на Рила къмъ светата обителъ — манастиря Св. Ив. Рилски.

Хижа Скакавица е реаленъ изразъ и живъ паметникъ на неуморенъ трудъ и постоянство. Хижа Скакавица е дѣло на благородни души — дарители и строители! Нека по всички дивни усои и планини се издигнатъ подобни хижи, тогава ще бждатъ по-достъпни и привлекателни хубоститѣ на планинитѣ и горитѣ, по-лесно ще избѣгваме задушливата атмосфера на града и селото.

Хижа Алеко (Витоша)

Хижа Алеко. — Състоялото се прѣзъ юни извънредно общо събрание на членоветѣ на Софийския клонъ Алеко Константиновъ отъ Б. Т. Д., като изслуша доклада на финансовата комисия за положението на фонда „Хижа“ и слѣдъ като се размѣниха мисли и изказаха вѣщи мнѣния по въпроса, рѣши окончателно да се започне съ постройката на хижата Алеко на Витоша още тази година.

Събранието се установи и на мѣстото, дѣто да бжде построена хижата, като за сега, прѣдъ видъ на мудното събиране на срѣдства и на извънредно труднитѣ условия за строежъ на самия връхъ на Витоша, се изостави първоначалниятъ планъ, да се свърже туристическата хижа съ висока метеорологична наблюдателница, а се изгради само една по възможностъ по-скромна и задоволителна главно нуждитѣ на туриститѣ подстъпна станция, която да дава отъ една страна възможностъ за по-продължителни лѣтни излети, та да могатъ да се обхождатъ и по-отдалеченитѣ отъ града крайнини на планината, и да улеснява отъ друга страна зимнитѣ излети, за каквито такава една прѣходна станция се явява необходимо условие. Освѣнъ това една такава подстъпна станция би улеснила твър-

дѣ много бждещата постройка на една хижа съ метеорологична наблюдателница на самия Черни връхъ при по-добри условия и по-спокойни врѣмена.

По рѣшение на събранието, цѣлата хижа ще бжде построена отъ камъкъ, за да бжде отъ една страна по-устойчива на познатитѣ по Витоша атмосферни влияния и да дава отъ друга страна по-малко поводъ за извѣстни изкушения.

Слѣдъ това паметно клоново събрание новоизбраното настоятелство на клона и техническата комисия по постройката се запрѣгнаха здравата съ организиране на работата. Направиха се постъпки прѣдъ софийската община да се съгласи, членоветѣ на дружеството да отбиятъ врѣмнатата си трудова повинностъ въ работа около хижата, за което бѣха изявижи желание около 50 души. Общината се отзова съ готовностъ на тази молба на клона, като назначи за технически ръководителъ отъ нейна страна члена на сѣщия г. инженеръ Таневъ.

Планътъ на хижата, изработенъ отъ г. арх. Папазовъ съ огледъ на първоначалния проектъ за хижа съ метеорологична наблюдателница бѣ прѣработенъ отъ него съгласно новото рѣшение на клоновото събрание, като се запази само общата стая ($6\frac{1}{2} \times 9$ м.) и двѣ спални ($6\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ и $6\frac{1}{2} \times 3$) съ таванъ, който сѣщо да може да бжде използванъ за спални.

Направиха се постъпки за отпуснато отъ дарителитѣ на подаренитѣ на фонда „Хижа“ материали, като варъ, циментъ и пр. Поиска се отъ Министерството на Земедѣлието да отпусне безплатно насичането на извѣстно количество дървенъ материалъ за нуждитѣ на постройката. За организиране подвоза на материалитѣ до хижата се направиха постъпки прѣдъ Министерството на Войната, което отпусна на врѣменно ползуване двѣ мулета.

На 17 юли замина първата смѣна трудовата, главната работа на която бѣ да опрѣдѣли точно мѣстото на хижата, да го почисти, подреди и приготви за постройката и да устрои бивака. Мѣстото на хижата се намира въ землището на село Симеоново, мѣстността Дервишката бачия, въ горния край на борвата гора сѣверо-източно подъ Резньовѣтѣ.

Сѣщата смѣна изкопа и основитѣ на хижата. Прѣдъ видъ на извънредно скѣпния строежъ и на не особено обилнитѣ срѣдства на фонда, техническата комисия, въ съгласие съ настоятелството на клона, рѣши да се започне съ изграждането само на едното отделение — общата стая, която на първо врѣ-

ме да се нареди и като спалня, за да може въ най-скоро врѣме да се приготви едната частъ отъ хижата за използване, а слѣдъ това да се доизгради цѣлата.

Другитѣ смѣни продължиха подготовката на строежа главно съ набавяне и подвозване на материалитѣ: камъни, чакълъ, пѣськъ, варъ и пр. Къмъ края на мѣсецъ августъ туриститѣ г. Илиевъ бѣ натоваренъ съ ръководенето на постройката, която трѣбаше да продължи вече съ наемни работници. Не бѣше лесно да се задържатъ работницитѣ на работа горѣ, особено при настѣпване на лошо дъждовно врѣме. А майсторитѣ зидари се поуплашиха доста отъ твърдия камъкъ, който имъ се поднесе за зидане, и първитѣ даже се отказаха, та трѣбаше да се търсятъ нови.

За подслоняване на работницитѣ съ настѣпването на студеното врѣме се построиха двѣ землянки, добри скѣжани и уредени, съ огнища и нарове за спане. Тѣ ще могатъ да бждатъ използвани и отъ туриститѣ, особено отъ тѣзи, които и прѣзъ зимата ще правятъ излети по Витоша. При нужда тѣ могатъ да дадатъ подслонъ на около 20 души. Къмъ срѣдата на м. октомври бѣ привършена зидарията на стѣнитѣ на едното отделение и се постави врѣмененъ покривъ, който да ги пазн

отъ разрушение прѣзъ зимата, слѣдъ което работата бѣ прѣустановена за до напролѣтъ, едно поради неблагоприятното за работа врѣме, друго поради изчерпване на фонда. Сега прѣдстои усилен дѣйност на клонъ въ града за събиране на нови срѣдства, които да позволятъ както окончателното довършване и нареждане на издигнатото вече отдѣление, така и продължаването и довършването на цѣлата хижъ.

КНИЖНИНА

Юбилеенъ Сборникъ на Юношеския туристически съюзъ въ България 1911—1921 год. — Прѣдъ насъ е хубавиятъ, спретнатъ сборникъ на юношитѣ-туристи. Изпѣстренъ съ редица снимки, добръ подреденъ, съ хубави статии по туризма и спорта, той ни дава цѣнни свѣдения за възникването и развитието на Ю. Т. С. и една ясна картина за днешното му състояние. Рѣдко сж у насъ културнитѣ организации, които могатъ да се похвалятъ съ подобни сборници. А тѣ сж тѣй цѣнни като мѣрило за културния развой на нацията и частно — на младежъта.

Една истинска свѣжестъ, единъ неудържимъ ентузиазъмъ и любовъ къмъ дѣлото на туризма лѣкха отъ страницитѣ на тази книжка, която ни чертае историята на новия духъ на нашето юношество. Тя е сигуренъ бѣлгъ за станалия прѣломъ въ душата на учащитѣ се, който сочи единъ новъ пѣтъ на културно издигане и самосъзнание. И ако българската школа рѣши най-сетнѣ да се отрси отъ своята педантностъ и филистерство, като стане полезенъ факторъ за възпитанието на българина, тя трѣба да вземе добра поука отъ пѣтищата, които ѝ чертае въ това отношение нашето юношество.

Единъ духъ на независимостъ, на организация и самовъзпитание, духъ на общественостъ съ силно развито чувство на отговорностъ прѣдъ себе си и прѣдъ обществото — ето кое отличава организацията на Ю. Т. С.! Юношитѣ оставиха прашнитѣ стаи на училището и тамъ — срѣдъ природата — прѣодолявайки съ непоѣжжнати усилия трудноститѣ и лишенията при излетитѣ, калявайки се въ рисковетѣ, тѣ бързо се оформиха като личности и почнаха ясно да чувствуватъ своитѣ длѣжности къмъ обществото.

Слѣдъ вѣковното робство, когато непрѣжжнатото бѣ убивано всѣко обществено чувство у българина дотолкова, че той се бѣ прѣвѣрналъ въ едно тѣпо и безволно сѣщество съ стадна психология, у насъ се налага повелително едно бързо развитие на личностъта у младежъта и изкореняване на общественитѣ пороци, наслѣдени отъ робството.

Пѣтиятъ е налучканъ по инициатива отъ юношитѣ. Нека го слѣдваме! Това е познатиятъ англо-саксонски методъ на възпитание и образование, който формира личностъта, като калява духа и тѣлото, а чрѣзъ труда и отговорната работа развива социалнитѣ чувства на юношата въ най-висша степенъ. Този методъ е далъ блѣстящи резултати при по-културни народи; той твърдѣ много подхожда на първичнитѣ елементи въ психиката на българина и несъмнѣно ще успѣе.

Всички които милѣятъ за издигането и самосъзнанието на младежъта ни, нека слѣдятъ отблизу дѣйностъта на юношитѣ-туристи и ги подкрѣпятъ въ тѣхнитѣ начинания. Тѣ заслужаватъ това. Само въ десетъ години отъ малка групичка тѣ се разрастнаха до мощна организация, която брой въ редоветѣ си повече отъ 7,000 души, и това обстоятелство вече говори само по себе си за културното значение на Ю. Т. С. Тѣхниятъ юбилеенъ сборникъ ще е цѣнна книга за мнозина.

За своята дѣйностъ и любовъ къмъ туризма юношитѣ заслужаватъ всѣка похвала. Ние имъ пожелаваме още по-голѣма дѣйностъ прѣзъ идното десетилѣтие.

Нека Ю. Т. С. по сила и значение стигне до тамъ, че да разпростре своето културно-просвѣтно влияние и въ най-затѣнтения кѣтъ на България.

Н. Галчовъ.

Шишковъ Н. Ст., Тракия, прѣди и слѣдъ европейската война. Издание на автора, Пловдивъ 1922 г. Цѣна 40 лв. — Нашиятъ неуморимъ труженикъ въ областъта на родната история, етнография и фолклоръ, г. Ст. Н. Шишковъ, ни дава една нова книга за Тракия, този многострадаленъ български край, дѣто отъ вѣкове се разиграва народностната трагедия на нашето племе. Това е една трезва студия върху миналото и настоящето на тази земя. Съ свойствената му добросъвестностъ и дѣлбочина, подкрѣпѣйки всички свои мисли съ документи и статистически данни, авторътъ ни запознава съ земитѣ, що образуватъ днешна Тракия, изслѣдва нейния народностенъ ликъ прѣзъ срѣднитѣ вѣкове и турското робство, мѣннията на чужденци, на турци и гърци върху неговия характеръ, прослѣдява политиката на турци и гърци по обезбългаряването на този край и борбитѣ, които той е водилъ за своята независимостъ, и завършва съ връзкитѣ на Тракия съ България и правата на българския народъ надъ тази областъ и създаденото слѣдъ европейската война положение. Приложенитѣ къмъ текста документи, въ оригиналъ и прѣводъ, сж цѣненъ приносъ за нашата тѣй бѣдна още историко-етнографска литература. Книгата е написана на лекъ, увлекателенъ езикъ и се чете съ наслада. Ние я прѣпорѣчваме на вниманието на нашитѣ читатели и на всички родолюбиви българи, отъ библиотекитѣ на които не би трѣбало да липсва.

— Получиха се въ редакцията: Младѣ Туристѣ, г. VIII, кн. 7—8. — Организаторъ, г. III, бр. 1 и 2. — Здраве и Сила, г. XIX, бр. 1—4. — Природа, г. XXII, кн. 7—10. — Ловецъ, г. XXII, бр. 11—12. — Естествознание и География, г. VI, кн. 8—10. Родопъ, г. I, бр. 9. — Мизия, г. I, бр. 7—8. — Демократия, г. II, кн. 19—22. — Морска библиотека, кн. 3 и 4. — Развигоръ, бр. 89 и 90. — Oesterreichische Alpenzeitung, № № 999—1006 (мартъ — октомври). — Никола Н. Габърски, поменъ, издава Ю. Т. Д. Амбарица, Троянъ.

ВѢСТИ И БЪЛѢЖКИ

Курсъ по фотография. — Българскиятъ Фото-клубъ урежда прѣзъ настѣпващия зименъ сезонъ безплатенъ систематически курсъ по фототехника, който ще се ржководи отъ извѣстния софийски любител-фотографъ г. Георги Георгиевъ. Курсътъ ще се състои отъ 16 теоретични лекции и 10 практически упражнения. Подробната програма на лекциитѣ и упражненията може да се види въ кутията на клуба на ул. Царъ Освободителъ (на оградата на Военния клубъ). Лекциитѣ ще се четатъ всѣки четвъртъкъ отъ 6½ ч. вечеръта въ ботаническата аудитория на университета (при I мжжка гимназия) и ще почнатъ на 16 ноември. Курсътъ ще бжде отъ интересъ и отъ полза за всички туристи и любители-фотографи и ние го прѣпорѣчваме най-горещо на дружественитѣ членове, особено на тѣзи отъ Софийския клонъ.

Възобновено спортно дружество. — На 29 юли 1922 г. въ гр. Никополъ, група любители на спорта въ общо събрание отъ г-ци и г-да на брой 40 сж възобновили основаното поѣди 15 години Българско Плавателно Гребно Д-ство Дунавски Лебедъ, цѣлътъ на което е да съдѣйствува за изучаването и усвѣршенстването на плавателно-гребното изкуство отъ неговитѣ членове и да популяризира водния спортъ. Въ събранието сж избрани: прѣдседателъ Юрданъ Балтаджиевъ, подпрѣдседателка г-ца Кичи Тортманова, секретаръ-каснеръ Любенъ Ивановъ и ржководителъ Марко Велчевъ.

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Новоприетият на последния редовен годишен съборъ въ Търново Уставъ на Българското Туристическо Дружество е вече утвърденъ отъ министъра на Народното Просвѣщение и отъ министъра на Вжтршнитѣ работи (съгласно закона за дружествата отъ т. г.) и тѣзи дни ще бжде разпратенъ на клоноветѣ, за да взематъ мѣрки за съгласуване на клоновитѣ уставъи съ него, като за цѣлѣта се приематъ въ прѣдстоящитѣ годишни събрания необходимитѣ измѣнения въ тѣхъ.

Софийскитѣ клонъ Алеко Константиновъ отъ Б. Т. Д-во има на 20 юни извънредно общо събрание, на което е рѣшено окончателно започването на постройката на хижа Алеко на Витоша, като е било опрѣдѣлено и мѣстото, на което тя да бжде построена. Сжщото събрание е избрало и ново настоятелство, което се е конституирало както слѣдва: прѣдседателъ Т. Гудевъ, подпрѣдседателъ Хр. Костовъ, секретаръ Г. Сергевъ, касиеръ Ив. Миневъ, домакинъ-библиотекаръ Б. Аневъ и свѣтници П. Делирадевъ, Я. Дундаровъ и поручикъ Димитровъ. Въ послѣдствие на мѣстото на подалия оставка и излѣзълъ отъ настоятелството Т. Гудевъ е влѣзълъ Н. Бозовъ, като за прѣдседателъ на настоятелството е избранъ П. Делирадевъ.

— За улеснение събирането на абонамента за списанието и членския вносъ отъ членоветѣ по разни учрѣждения клонътъ е назначилъ слѣднитѣ бияници, на които членоветѣ, които работятъ въ съотвѣтнитѣ учрѣждения, се умоляватъ да внесатъ дължимото си. Такива сж: за Дирекцията на Желѣзницитѣ Ив. Трантеевъ, за Българската Народна Банка Коста Бранковъ, за Българската Кооперативна Банка Стефанъ Тотевъ, за Дирекцията на статистиката Иванъ Доросиевъ, за Върховната Смѣтна Палата Никола Симеоновъ, за пощата Димитъръ Андреевъ, за Търговската камара и Дирекцията на държавнитѣ дългове Т. Купенковъ и за Чиновническото Коопер. Сп. Застр. Д-во Ст. Дечевъ.

— Срѣщи на членоветѣ на клона и тѣхни гости ставатъ всѣки петъкъ вечеръ слѣдъ 6 часа въ Шуменската бирария на ул. Лега, дѣто всѣки туристъ може да прѣкара нѣколко приятни часа срѣдъ свои другари.

— На 2 ноември клонътъ свиква извънредно общо събрание на членоветѣ си, на което ще се направи прѣгледъ на извършената работа по постройката на хижата и размѣнитъ мисли върху прѣдстоящата работа за доизкаването ѝ прѣзъ идната година. Сжщия денъ ще се открие и уредената отъ клона седмица на списанието.

— На 18 ноември клонътъ урежда голѣма туристическа вечеръ въ салона на Военния клубъ, приходътъ отъ която ще бжде за въ полза на фонда „Хижа“.

— Настоятелството на клона моли всички свои членове, членоветѣ отъ Юношеския Туристски Съюзъ и гражданитѣ, които отиватъ къмъ хижата, да милѣятъ и цѣнятъ дома на туриститѣ — хижата и землянкитѣ при нея, изградени съ потѣта и усилията на тѣхни другари. Не разрушение, а изграждане трѣба да е девизътъ ни!

Варненскитѣ клонъ За изучаване България отъ Б. Т. Д. е ималъ на 22 октомври т. г. извънредно общо събрание на членоветѣ си, на което сж се разисквали въпроси отъ организационенъ характеръ и засѣгащи общия дружественъ животъ. Избрана е комисия, която да подготви специалната работа за седмицата на списанието и да води агитация за записване абонамента на сжщото и членове на дружеството. Друга комисия е била избрана да изработи заедно съ прѣдставители на Варненския клонъ Рѣка Камчия отъ Ю. Т. С. планъ за съвмѣстна дѣйность на двѣтѣ дружества. Избрана е и трета комисия, която да подготви и

организира една забава или вечеринка въ полза на Централното Настоятелство.

Сжщия денъ слѣдъ обѣдъ въ салона на Търговската Академия клонътъ е уредилъ забава за членоветѣ си и тѣхнитѣ гости, заедно съ изложба на снимки отъ цѣлото наше Черноморско крайбрѣжие. Изложени сж били 92 фотографии. На забавата е билъ разпродаденъ голѣмъ брой отъ дружественото списание и е турната основата на фондъ „Дружественъ апаратъ“, за да може клонътъ да се сдобие съ собственъ фотографически апаратъ, толкова необходимъ за попѣлване и уреждане на една системна сбирка отъ снимки. На първа ржка сж били събрани 400 лева.

Пловдивскитѣ клонъ Калояновъ връхъ отъ Б. Т. Д. продължава и прѣзъ есенѣта своята излетна дѣйность. Освѣти това съ приближаването на зимата клонътъ приготвя голѣма туристическа изложба на снимки — изгледи отъ всички краища на България. За цѣлѣта той е замолилъ всички клонове да му изпратятъ снимки, съ каквито тѣ разполагатъ, та да може изложбата да бжде колкото е възможно по-пълна.

Дупнишкитѣ клонъ Рилски Езера отъ Б. Т. Д. въ послѣдното си (извънредно) общо събрание на членоветѣ е избрало ново настоятелство, което се конституирало както слѣдва: прѣдседателъ Ст. Казаковъ, подпрѣдседателъ Ст. Стайковъ, секретаръ Конст. Шаглановъ, касиеръ Никола Лазаровъ, домакинъ Слави Лалевъ и свѣтници Александъръ Новаковъ.

† **Георги Цвѣтковъ.** — Дупнишкитѣ клонъ Рилски Езера отъ Б. Т. Д. изгуби на 22 октомври т. г. въ 8 часа сутринѣта единъ отъ най-дѣйнитѣ си членове, Георги Цвѣтковъ, 27 годишенъ левентъ, неуморимъ апостолъ на туризма въ дупнишкия край. Миръ на праха му!

† **Марийка Хр. Арабаджиева.** — На 16 юли т. г. е починала скоропостижно младата туристка, членка на Софийския клонъ Алеко Константиновъ отъ Б. Т. Д., г-ца Марийка Хр. Арабаджиева, студентка по математика. Миръ на праха ѝ!

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ. Мѣсечно илюстрирано списание за туризмъ и родинознание — Органъ на Българското Туристическо Дружество — Прѣпоръчано отъ Министерството на Народното Просвѣщение с окржжно № 1793 отъ 27 януари 1922 г. Година XV (септември 1922—юни 1923). Абонаментъ: за членове на Б. Т. Д. и Ю. Т. С. годишно 40 лв., а за нечленове 50 лв., платими наведнажъ или на два пжти (половината при записването и половината прѣзъ м януари), за чужбина 80 лв. На настоятели се прави отстъпка за записани нечленове на двѣтѣ туристически организации: за 6—10 абонамента 10%, за 11—15 абонамента 15% и за 16 и повече абонамента 20%. Огдѣлна книжка струва 6 лева. Всичко, що се отнася до списанието, да се изпраща до Редакцията на сп. Български Туристъ, София, ул. Солунъ, № 23.

Туристи, разпространявайте Български Туристъ!

Редакторъ: Ив. Велковъ.

Придворна Печатница.